

Handläggare
Jenny Tälth
Telefon: 08-508 08 516

Till
Kungsholmens stadsdelsnämnd
2022-02-23

Remiss om Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1), KS 2022/116

Svar på remiss

Förvaltningens förslag till beslut

Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Sammanfattning

Regeringen har genomfört en översyn av åtgärder när barn misstänks för brott och föreslår vissa ändringar i det nuvarande regelverket. Ändringarna syftar till att förbättra regelverket och att säkerställa en hög grad av rättssäkerhet samt effektivitet i dessa åtgärder. Ändringarna syftar till att socialnämnden och polisen ska kunna komma in tidigare och arbeta mer brottsförebyggande. Nämnden har ombetts att yttra sig över utredningen. Förvaltningen ställer sig positiv till utredningen och de föreslagna ändringarna.

Bakgrund

Regeringen beslutade den 19 december 2019 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att se över regelverket för utredningar mot barn som misstänks för brott. Barn som inte har fyllt 15 år och som misstänks för brott kan bli föremål för en brottsutredning enligt 31 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL).

Uppdraget omfattade att analysera om utredningar om brott begångna av barn under 15 år är ändamålsenliga och se över systemet om bevistalan. Det omfattade även att analysera om bestämmelserna om förhör med barn under 18 år är ändamålsenliga, utvärdera bestämmelserna om drogtest av barn under 15 år samt att ta ställning till om åklagare genom strafföreläggande ska kunna besluta om ungdomstjänst. Genom ett tilläggsdirektiv den 10 juni 2021 utvidgades uppdraget till att även omfatta en analys om utökade möjligheter att företa beslag, husrannsakan och kroppsvisitation mot barn under 15 år samt att lämna förslag på författningsändringar. Betänkandet överlämnades i januari 2022.

Kommunstyrelsen har begärt nämndens yttrande över remiss av Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1) senast den 22 mars 2022. Remissinstanser är stadsledningskontoret, socialnämnden, Bromma sdn, Kungsholmens sdn, Rinkeby-Kista sdn och Hägersten-Älvsjö sdn.

Ärendet

Utredningen föreslår olika ändringar i nu gällande regelverk. Dessa går i korthet igenom nedan med större fokus på de ändringar som berör socialnämnden. Ändringarna föreslås träda ikraft den 1 januari 2023.

Utredningar enligt 31 § lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL)

Barn under 15 år är inte straffmyndiga och kan således inte dömas till någon påföljd för ett brott begånget före 15-årsdagen. En förundersökning får inte heller inledas då ett barn under 15 år misstänks för brott, men för att kunna utreda omständigheterna kring ett sådant brott finns möjligheten att inleda en brottsutredning enligt 31 § LUL. Polisen kan inleda dessa utredningar och de kan även inledas på begäran av socialnämnden om nämnden bedömer att utredningen kan ha betydelse för att avgöra behovet av insatser för barnet. Det kan i utredningen till exempel visa sig att barnet inte begått det brott den misstänks för eller att det finns olika omständigheter kring brottet som har betydelse för socialtjänstens bedömning. Bestämmelsen i 31 § LUL ändrades 2010 med syfte att fler barn under 15 år som misstänks för brott skulle utredas men andelen utredningar har inte förändrats nämnvärt sedan dess. Utredningen kommer fram till att socialnämndens möjlighet att initiera en utredning inte har tillämpats på avsett sätt och de drar slutsatsen att det beror på bristande kunskap inom socialtjänsten. Utredningens förslag är att kunskapshöjande insatser inom socialtjänsten ska vidtas.

Bevistalan

§ 38 LUL innebär att om ett barn under 15 år misstänks för ett brott får åklagare, om det krävs ur allmän synpunkt, efter framställan av socialnämnd, Socialstyrelsen eller vårdnadshavare begära prövning hos domstol huruvida den unge har begått brottet. Utredningen kommer fram till att fler misstänkta brott bör bli föremål för bevistalan. Utredningens förslag är att bestämmelserna bör ändras på så sätt att när en § 31 utredning har slutförts för ett brott där påföljd är minst fem års fängelse ska åklagare begära prövning i domstol. Bevistalan får även föras beträffande annat brott om det finns synnerliga skäl. Åklagare får rätt att på eget initiativ väcka bevistalan. Även socialnämnden och IVO (istället för Socialstyrelsen) föreslås ha fortsatt rätt att göra framställan om detta

då socialnämnden anses ha behov av att brottet blir prövat för att föreslå rätt insatser. Vårdnadshavare föreslås dock tas bort då utredningen anser att vårdnadshavare inte ska medverka till att det blir fastställt att barnet begått ett brott.

Undanröjande av lagakraftvunnen bevistalan

Som tidigare redogjort för är barn under 15 år inte straffmyndiga och kan inte dömas till en påföljd. Det finns i dagens regelverk ingen bestämmelse där en bevistalan kan undanröjas om det senare visar sig att barnet var över 15 år när brottet begicks och därmed skulle dömts till en påföljd om denna information var känd. Utredningen föreslår därför att åklagare får ansöka om att domen om bevistalan ska undanröjas om det senare framkommer att barnet var straffmyndigt då brottet begicks.

Förhör med barn som misstänks för brott

Utredningen föreslår inga förändringar.

Socialtjänstens närvaro vid förhör med barn som misstänks för brott

I utredning framgår att socialtjänsten i hög grad närvarar vid förhör med barn under 15 år, men att det mer sällan sker med straffmyndiga barn. Utredningen anser att kravet på socialtjänstens närvaro bör skärpas. Detta för att kunna få ett bra underlag till socialtjänstens utredning men också som ett stöd för barnet. Utredningens förslag är att socialtjänsten ska närvara vid förhör av barn som fyllt 15 år men inte 18 år och som är misstänkt för brott på vilket fängelse kan följa om inte särskilda skäl talar emot. Vid förhör av barn under 15 år krävs synnerliga skäl för att socialtjänsten inte ska närvara.

Socialnämndens yttranden

Innan beslut om åtal fattas för personer under 18 år ska som huvudregel ett yttrande från socialnämnden begäras in enligt 11 § LUL. Utredningen har föreslagit att bestämmelsen i 11 § LUL ska kompletteras med en skyldighet för socialnämnden att i yttrandet redovisa i vilken utsträckning den unge har fullgjort tidigare eventuell utdömd påföljd avseende ungdomstjänst eller ungdomsvård. Även vissa kunskapshöjande åtgärder för socialtjänsten bör vidtas.

Det misstänkta barnets rätt till insyn i utredningen

Utredningen föreslår att bestämmelsen i 32 § LUL förtydligas i syfte att klargöra vilken rätt till insyn ett barn under 15 år har i en § 31-utredning.

Juridiskt biträde för målsäganden

Utredningen föreslår att målsägande ska ha rätt till målsägandebiträde samt att barn ska få en företrädare.

Samverkan mellan socialtjänst, polis och åklagarmyndighet

Inga förändringar föreslås.

Drogtester av barn under 15 år

Droganvändning i ung ålder är i sig ett problem men kan även vara en inkörsport till en kriminell livsstil och det är därför angeläget att fler barn testas när det framkommer uppgifter om droganvändning. Utredningen föreslår därför att bestämmelsen i 36 b § LUL ges en mindre restriktiv utformning på så sätt att ett drogtest ska få genomföras om det kan antas ha betydelse för att socialtjänsten ska kunna avgöra behov av insats. Kunskapshöjande insatser om möjligheten att genomföra sådana drogtestar bör genomföras hos polis och socialtjänst.

Ungdomstjänst genom strafföreläggande

Utredningen föreslår att utöka åklagarens möjlighet till att utfärda ungdomstjänst genom strafföreläggande. Detta ska leda till att barn får en snabbare reaktion på det brott de begått samt att de inte ska behöva genomgå en domstolsförhandling.

Beslag, husrannsakan och kroppsvisitation mot barn under 15 år

Inga förändringar föreslås.

Konsekvenser av förslaget för socialtjänsten

Förslaget förväntas få viss brottsavhållande effekt. Socialtjänsten kan få en ökad belastning då de får ökat krav av närvaro vid förhör av barn.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom socialtjänstavdelningen. Ärendet är behandlat i rådet för funktionshinderfrågor och pensionärsrådet samt förvaltningsgruppen.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen instämmer i utredningens utgångspunkt att tidiga och ändamålsenliga insatser från samhällets sida kan hindra att barn och unga begår brottslighet samt bidra till att barn och unga tidigt får det stöd och den hjälp de behöver. Detta stämmer även väl överens med socialtjänstens uppdrag och den forskning som finns inom området. Utifrån förslaget om ny socialtjänstlag ska tidiga och förebyggande insatser även förstärkas.

Utredningens grund är att om insatser beviljas redan innan brottsaktiva barn uppnått straffmyndighetsålder är förutsättningarna för att dessa insatser ska få avsett resultat större. Förvaltningen delar denna utgångspunkt och vill därför särskilt framhålla att det är viktigt att utredningens förslag tas tillvara på det sätt utredningen avsett. Det vill säga att ändringarna leder till ökade möjligheter för socialtjänst och polis att arbeta brottsförebyggande.

Förvaltningen ser det som positivt att arbeta kunskapshöjande inom detta område i socialtjänsten.

För att socialtjänsten ska kunna bedöma behov av insatser så behövs ett tillräckligt underlag. Utredningens förslag visar på att socialtjänsten ska kunna få detta underlag genom att oftare begära utredningar enligt 31 § LUL, kunna framställa om bevistalan, medverka vid förhör med barn och unga och kunna få ta del av drogtester för barn under 15 år. Socialtjänsten ska inte klargöra om barnet begått ett brott eller inte men genom att kunna ta del av ovanstående åtgärder ges socialtjänsten bättre förutsättningar för att kunna erbjuda relevanta insatser tidigt.

Jämställdhetsanalys

Utredningen utgår från barnkonventionen som tillförsäkrar varje barn sina rättigheter utan åtskillnad av något slag, oavsett barnets eller dess förälders eller vårdnadshavares ras, hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, funktionsnedsättning, börd eller ställning i övrigt.

Ann-Christine Hansson
Stadsdelsdirektör
Kungsholmens
stadsdelsförvaltning

Anna Hamlin
Avdelningschef
Kungsholmens
stadsdelsförvaltning

Bilagor

1. Remissmissiv
2. Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1)

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Ann-Christine Hansson	2022-02-15
Anna Hamlin	2022-02-15